

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
יח' אדר תשע"ג

פרשה:
פרשת כי תשא

כותרת:
התוצאה הסופית היא הקובעת

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת כי תשא

התוצאה הסופית היא הקובעת

כולנו הקשבנו בתחילת השבוע הזה, בחג הפורים, לקריאת המגילה. במשך השנים גם למדנו את הסיפור המרתק הזה בהיברו-סקול. מכיון שכולם מכירים את הסיפור הזה נתחיל הפעם מהסוף.

בסוף כל סרט מופיעה רשימה ארוכה של שמות השחקנים והאנשים שמופיעים במהלך הסרט ונותנים להם קרדיט. גם לאחר קריאת המגילה ישנו פזמון קצר שיש בו מאפיין דומה: בואו נפתח ביחד את הסידור ונתבונן ביחד במילות הפזמון "שושנת יעקב".

בפזמון הזה מופיעות המילים "ארור המן אשר ביקש לאבדי". הרעיון הזה של זכירת המן כאדם ארור מגיע מהמדרש שמספר על רב – ראשון אמוראי בבל – שכשהיה קורא את המגילה ומגיע לשמו של המן היה אומר "ארור המן וארורים בניו" (בר"ר מט, א). ייתכן שכתוצאה מכך נולד המנהג להרעיש ברעשנים כשמזכירים את שמו של המן (במקום להפסיק בדיבור באמצע הקריאה).

אנחנו ממשיכים במילות הפזמון וקוראים "ברוך מרדכי היהודי", שכן כאשר מזכירים צדיק נוהגים לברך אותו, כמו שהפסוק אומר "זכר צדיק לברכה". במשפט הבא אנחנו מזכירים את הנשים שבסיפור: "ארורה זרש אשת מפחידי" ולעומת זאת "ברוכה אסתר (שמסרה את נפשה) בעדי".

אלו הם השמות שפחות או יותר כולנו מכירים. אמנם זרש קצת פחות מפורסמת, אבל בכל זאת היא אשתו של המן הרשע המפורסם והיה לה תפקיד בכיר בסיפור.

בהמשך הפזמון אנחנו מסכמים: "ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים", ואז אנחנו מסיימים "וגם חרבונה זכור לטוב". מיהו אותו חרבונה שלא נכנס לרשימת המבורכים אבל גם לא לרשימת הארורים, אלא זוכרים אותו לטוב?

חרבונה מופיע פעמיים במהלך סיפור המגילה. בפעם הראשונה הוא מוזכר מיד בתחילת הסיפור כשהמלך עורך את המשתה בשושן הבירה ו"ביום השביעי כטוב לב המלך בייך" הוא הורה לשבעת המשרתים להביא את ושתי – אחד המשרתים הללו היה חרבונה.

בפעם השניה במגילה הוא מוזכר באירוע שהתרחש תשע שנים לאחר-מכן, בפרק השביעי שבו מסופר על אסתר שניגשה להתחנן לפני המלך אחשוורוש כדי להציל את עם ישראל, הדבר התרחש בליל הסדר. המלך שאל לרצונה של אסתר והיא השיבה שרק למחרת בלילה, במשתה השני, היא תאמר למלך את בקשתה.

למחרת, בליל הסדר השני, אסתר ביקשה מהמלך "תנתן לי נפשי בשאלתי" – תן לי את החיים שלי בתור מתנה, אני מתחננת על חיי. המלך התעניין מי הוא האדם שרוצה להרוג אותה? והיא השיבה: "המן הרע הזה". המגילה מספרת שהמלך התרגז מאד ויצא החוצה לשאוף אויר. כשהוא חזר הוא הבחין בהמן נופל על מיטתה של אסתר.

למראה המן על המיטה, התרגז המלך יותר וקרא "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית". באותו רגע אנו שומעים שוב את קולו של חרבונה האלמוני שמציע למלך: "גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי... עומד בבית המן", והמלך צוה מיד "תלוהו עליו".

אומרת הגמרא במסכת מגילה (טז, א) שמיודענו חרבונה "רשע באותה עצה היה", כלומר, הוא תכנן ביחד עם המן את הרעיון של לתלות את מרדכי על העץ, שכן מנין לו לדעת שהעץ הזה בכלל קיים? הרי המן לא הספיק לספר את התוכנית הזאת אפילו למלך עצמו. ואם-כן היה זה סוד כמוס שהיה מנת חלקם של בעלי התוכנית בלבד. כאשר חרבונה הבחין שכל העלילה מתהפכת לטובת מרדכי היהודי – הוא ניצל את ההזדמנות והלשין למלך על העץ שהמן הכין לאותו מרדכי שהציל את המלך, ולמעשה אותו חרבונה גרם בכך לתלייתו של המן.

בדרך כלל, כשאתה פוגש יצור מפוקפק מסוג זה, אדם שבעצם שימש כיועצו של המן ועזר לו ליצור את העץ, ורק ברגע האחרון הוא עובר לצד של המנצחים – באופן טבעי אתה מעוניין לכלול אותו בתוך הרשימה של הארורים, שהרי במידה מסויימת החברה הללו גרועים ומסוכנים יותר, אין להם שום נאמנות והם הופכים את עורם ומעוררים שאט נפש.

מכל מקום, בא רבי פנחס (בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז) ואומר שכאשר קוראים במגילה את שמו של חרבונה צריך לומר "חרבונה זכור לטוב", שכן לפועל הוא היה האדם שגרם לכך שעם ישראל התפטר בפועל מהמן הרשע וגזירותיו, למרות שהוא לא פעל מסיבות אידיאולוגיות ולא בגלל שהוא ביקש לעזור לעם ישראל, אבל בפועל ממש הוא גרם שיתלו את המן, ולפיכך עם ישראל זוכר אותו לטובה לדורי דורות.

לאורך כל הדורות היו אנשים שעשו טובות למען העם היהודי. גם אם הם פעלו מתוך מניעים אישיים ולטובת עצמם, בכל זאת עם ישראל הוקיר להם טובה על פועלם. כולם מכירים את הסיפור של אוסקר שינדלר שהציל 1200 יהודים בשואה, למרות שהוא פעל לשם טובת הנאה אישית וביקש להרוויח עובדים בחינם למפעל שלו, אך לפועל הוא הציל יהודים ממוות, והיחידים שזוכרים אותו הם בני העם היהודי.

הרבה מכירים את "הצהרת בלפור", הלורד ארתור בלפור שר החוץ הבריטי, היה אדם דתי וחובב תנ"ך. הוא האמין שרצונו של ה' הוא שיהודים יחזרו לארץ ישראל. בשנת 1917 הוא פרסם הצהרה "שממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל". רבים ראו בהצהרה הזאת פריצת דרך היסטורית. בריטניה היתה אז מעצמה עולמית והכרתם בארץ ישראל כשייכת לעם ישראל תוך הכרזה פומבית על כך – נחשבה להישג גדול ביותר.

למרות שכמה שנים לאחר מכן, הלורד בלפור התחרט על הצהרתו (ראה 'שיחות קודש' תש"מ כרך ג עמ' 1161), והבריטים נלחמו נגד כניסתם של יהודים לארץ ישראל, מכל-מקום עם ישראל זוכר את בלפור לטובה, עד כדי כך שיש אומרים שבישראל יש יותר רחובות על שמו מאשר באנגליה עצמה.

את ההנהגה הזאת של הוקרת תודה, למדנו מהוראתו של רבי פנחס שאמר ש"צריך לומר חרבונה זכור לטוב".

והדברים נכונים ורלוונטיים גם בזמננו; כל מי שעוזר ומסייע לעם ישראל, גם אם פעולותיו נובעות מתוך מניעים אישיים או מתוך אג'נדה מסויימת שהוא מנסה לקדם, הרי שביהדות התוצאה הסופית היא הקובעת, שכן "המעשה הוא העיקר".

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד